

ANNEX 4

LES DONES ALS EXÈRCITS ENFRONTATS

Per tal de rebaixar l'índex de testosterona registrat a les pàgines de més amunt, dediquem un parell d'annexos al paper de la dona en la Segona Guerra Mundial. Les dones van tenir un paper fonamental en els exèrcits dels països enfrontats, tot i les barreres de gènere existents. Tant en les forces aliades com en les potències de l'Eix, van assumir tasques que anaven des del suport logístic fins a la participació directa en el combat. A la Unió Soviètica, per exemple, milers de dones es van convertir en franc tiradores, aviadores i tripulants de tancs. A la Gran Bretanya i als Estats Units, encara que el seu paper es va limitar principalment a la sanitat, la comunicació i la intel·ligència, també van ser pilots de proves i operadores de defensa antiaèria. Mentre que als països de l'Eix, en canvi, la seua presència es va centrar en el suport domèstic i industrial, amb excepcions com les unitats auxiliars de les SS o les infermeres militars.

DONES QUE VAN SERVIR A NORMANDIA

La participació de les dones en la campanya de Normandia va ser crucial, especialment, des dels serveis de suport com el mèdic i els de comunicacions i logística. No obstant això, les dones no van combatre a primera línia, ja que les forces militars occidentals tenien polítiques que les exclouien dels rols de combat.

AUXILIARY TERRITORIAL SERVICE (ATS. REGNE UNIT)

Les dones de l'ATS van participar en tasques logístiques, comunicacions, control de trànsit aeri i conducció de vehicles. Encara que no van estar a la primera línia, algunes van arribar a Normandia després del Dia D per donar suport a les tropes.

WOMEN'S ARMY CORPS (WAC. ESTATS UNITS)

Les integrants del WAC van treballar en tasques administratives, intel·ligència i comunicacions a Normandia. Tot i que no tenien rols de combat, van estar exposades a situacions de perill en zones properes al front.

DONES EN ELS SERVEIS MÈDICS

Les dones que van participar en serveis mèdics i logístics van ser fonamentals per al triomf aliàt, ja que van salvar la vida de milers de soldats. Moltes d'elles van demostrar un coratge extraordinari, treballant en condicions molt perilloses.

RED CROSS NURSES

Les infermeres de la Creu Roja (tant britàniques com nord-americanes) eren civils que van jugar un paper important en l'atenció als ferits, incloent-hi l'evacuació mèdica a través de vaixells i avions. A Normandia, es van establir hospitals mòbils de campanya en zones immediatament posteriors al front, com les platges del desembarcament. Les infermeres i la resta de personal mèdic, sovint dones, treballaven moltes hores sota bombardejos i amb recursos limitats. A més de les infermeres, l'*American Red Cross* va desplegar personal civil per gestionar centres de descans, distribuir menjar, ajudar en l'evacuació mèdica i proporcionar suport emocional als soldats.

ARMY NURSE CORPS (ANC. ESTATS UNITS)

Les infermeres de l'ANC eren part activa de les forces armades i van formar part dels hospitals de campanya i les instal·lacions mèdiques establertes a Normandia després del Dia D. Van proporcionar, sota condicions extremes, atenció mèdica als soldats ferits.

QUEEN ALEXANDRA'S IMPERIAL MILITARY NURSING SERVICE (QAIMNS. REGNE UNIT)

Aquest servei mèdic estava format per infermeres que van atendre soldats en hospitals de campanya i embarcacions mèdiques durant la invasió de Normandia. Aquestes infermeres treballaven tant a bord de vaixells com en hospitals provisionals a França.

PARTICIPACIÓ DE LA DONA A L'EXÈRCIT ROIG

Al juny del 1941, els alemanys van sorprendre els russos amb l'operació Barba-roja, la invasió alemanya de la Unió Soviètica. La situació era desesperada i davant l'aclaparadora superioritat germànica, el 8 d'octubre, Stalin va decretar una ordre perquè les dones s'incorporessin a la lluita armada, més enllà de les funcions convencionals als serveis mèdics i auxiliars. Més d'un milió van respondre a la crida i es van allistar. Les dones soviètiques van ser les úniques que van participar de manera significativa i organitzada com a combatents directes dins dels exèrcits regulars durant la Segona Guerra Mundial. Aquesta participació excepcional responia tant a la necessitat militar com a la ideologia comunista, que, almenys en teoria, promovia la igualtat de gènere. Les soviètiques van

tenir un paper directe en tots els aspectes de l'esforç bèl·lic, incloent rols de combat, suport logístic, serveis mèdics i resistència partisana. No obstant això, les soldades patien assetjament i, de vegades, fins i tot violència sexual. Les aviadores, en tant que grup privilegiat, solien rebre un tracte millor, però no quedaven exemptes de qualificatius desdenyosos. Les pilots, que moltes vegades posseïen més experiència de vol que els seus camarades, havien de demostrar constantment les seues habilitats i coratge per guanyar-se el respecte dels homes.

COMBATENTS A PRIMERA LÍNIA

Milers de dones van servir com a soldats d'infanteria, sapadores, a bord de tancs i avions o com a operadores d'artilleria. Les dones francitiradores, l'elit, van ser extremadament efectives al front. Es calcula que n'hi hauria unes 2.000. Encara que només 500 van sobreviure a la guerra, i solament una va aconseguir el rècord pel qual seria recordada: **Lyudmila Pavlitxenko**⁵⁶, considerada una de les millors francitiradores de la història, va esdevenir la més destacada de la Segona Guerra Mundial, per davant de **Vassili Zàitsev**. Al mateix temps que treballava, Pavlitxenko va acabar la secundària i es va matricular a la Universitat de Kíiv per cursar la carrera d'història amb la intenció de convertir-se en mestra. Just havia acceptat un treball a la Biblioteca d'Odessa que li permetria acabar la tesi quan, el juny del 1941, Hitler va llançar les primeres ofensives de l'operació Barba-roja. Immediatament, es va presentar com a voluntària per ingressar a l'Exèrcit Roig. La insistència de Pavlichenko va fer que l'oficial de reclutament l'admetés i fos destinada a la 25a Divisió de Fusellers.

Va participar en la defensa d'Odessa i, més endavant, en la batalla de Sebastòpol. De vegades, havia de contraatacar el foc enemic d'un francitirador i, llavors, es veia immersa en duels directes. En una ocasió, va passar tres dies enfrontada a un alemany a qui finalment va abatre. El juny del 1942, a Sebastòpol, va ser ferida per foc de morter i traslladada a l'hospital per recuperar-se. Aleshores, era àmpliament coneguda, tant per les files nazis com per les aliades, com a «*Lady Death*» ('Lady Mort'), per la qual cosa es va convertir en un objectiu militar. No era endebades, ja que després de menys de dos anys en actiu deixava darrere d'ella 309 enemics abatuts, entre ells 36 francitiradors.

Les autoritats soviètiques es van adonar que, d'una banda, no podien permetre que fos capturada o abatuda per no afeblir la moral de les tropes, i de l'altra, volien explotar el potencial propagandístic que tenia la seua trajectòria, de manera que va ser retirada de la primera línia de front. Condecorada amb l'Ordre de Lenin, Pavlitxenko es va afegir a una delegació russa que viatjaria pels Estats Units i el Canadà. L'objectiu era pressionar els dos governs nord-americans perquè obrissin un segon front a Europa contra els alemanys. La Unió Soviètica necessitava alleujar la càrrega de combatre Hitler en solitari. I així, ella i els seus dos acompanyants —el secretari de la Joventut Comunista i el francitirador **Vladímir Pchelintsev**— es van convertir en els primers ciutadans soviètics a ser rebuts

1. Font: Huguet, G. «*Lady Muerte. Lyudmila Pavlichenko, la francotiradora soviética que mató más de 300 nazis*». *National Geographic. Historia*. Lloc web: https://historia.nationalgeographic.com.es/a/lyudmila-pavlichenko-la-francotiradora-sovietica-que-mato-mas-de-300-nazis_17203 [consulta: 02/02/2025].

pel president Roosevelt, a la Casa Blanca. Allí, Pavlitxenko va fer amistat amb la primera dama, Eleanor, que la va convèncer per dur a terme una gira pel país durant l'estiu del 1942, per donar a conèixer les seues experiències a la guerra. Tot i que no va ser una empresa fàcil —ella gairebé no parlava anglès—, va ser capaç de posar-se davant d'audiències multitudinàries i fer discursos que sovint acabaven victorejats pel públic. La premsa nord-americana se'n va fer ressò. No obstant, poc acostumats a tractar una dona soldat i amb una gran experiència, durant les rodes de premsa li feien preguntes i comentaris sobre el seu vestuari, el maquillatge i altres qüestions sense cap relació amb les seues proeses bèl·liques. Malgrat aquestes impertinències, responia als periodistes amb aplom. La gira de la russa va causar una forta impressió en l'opinió pública americana, però no va ser suficient per convèncer les administracions de la necessitat implicar-se més en el conflicte. Encara haurien de passar dos anys fins al desplegament de l'operació *Overlord* amb el desembarcament de Normandia.

De tornada al seu país, va ser condecorada de nou com a heroïna de la Unió Soviètica, amb la distinció militar més rellevant, l'Estel d'Or. Malgrat que mai va tornar al front, va seguir vinculada a l'exèrcit com a formadora de franc tiradors fins al final de la guerra. A partir del 1945, va acabar la carrera universitària i va exercir diversos treballs vinculats a les forces armades. Com molts altres veterans de guerra, pagaria el preu d'haver combatut. Cap al final de la seua vida, va patir estrès posttraumàtic i depressió. Va morir el 10 d'octubre del 1974, a causa d'un vessament cerebral, als 58 anys.

Liudmila Pavlitxenko fotografiada el 1942, vestida amb l'uniforme i sostenint el fusell en una trinxera.

LES «BRUIXES DE LA NIT»

La tripulació del Ròdina, d'esquerra a dreta: Osipenko, Grizodubova i Raskova. Font: National Geographic. Historia.

Les russes van formar part de diverses unitats aèries. Una de les més famoses va ser el 588è Regiment de Bombardeig Nocturn, format íntegrament per dones i conegut pels alemanys com les «Bruixes de la Nit»⁵⁷, els francesos les anomenaven «Fetilleres de la Nit» i per als seus compatriotes eren les «germanetes» o les «ninetes». Aquestes aviadores efectuaven missions nocturnes en avions biplans, sovint sense armament avançat, per bombardejar posicions enemigues. Entre els seus adversaris circulava el rumor que prenien algun medicament que els feia tenir una visió nocturna perfecta.

Marina Raskova, una de les fundadores dels regiments aeris femenins, coneguda al seu país per ser la primera dona a recórrer la distància entre Moscou i l'Extrem Orient sense escales, va tripular l'avió ANT-37 Ròdina i es va convertir en heroïna nacional. Així mateix, va aprofitar la seua amistat amb Stalin per proposar-li la idea de formar un regiment especial d'aviació compost només per dones. Finalment, es van crear tres regiments femenins de combat aeri: el 586è, el 587è i, el més famós de tots, el 588è.

En un temps rècord de sis mesos, aquelles dones —algunes eren instructores de vol i la

2. Sadurní, J. M. «Mujeres en guerra. Las "brujas de la noche", las hábiles pilotos rusas de la Segunda Guerra Mundial». *National Geographic. Historia*. Lloc web: https://historia.nationalgeographic.com.es/a/brujas-noche-habiles-pilotos-rusas-segunda-guerra-mundial_15927 [consulta: 02/02/2025].

majoria no havia pilotat mai un avió— van rebre un entrenament que normalment durava any i mig. Un cop finalitzat, l'Exèrcit Roig els va assignar uns antiquats avions *Polikarpov* 2, biplans dels anys vint dedicats a tasques de fumigació i entrenament. Vestides amb uniformes masculins, aquelles soldades haurien de combatre amb uns aeroplans fets de fusta contraxapada i lona que no oferien cap protecció contra les baixes temperatures. A més, els avions eren tan petits que no tenien magatzem de bombes, així que els tocava compartir l'espai vital amb els explosius, els quals, sovint duïen a la falda. El soroll de les ales dels *Polikarpov* era comparat amb el que fa una escombra en passar-la pel terra i d'aquí el sobrenom que es van guanyar: «*Nachthexen*», les 'Bruixes de la Nit'.

Aquelles pilots van realitzar el seu primer vol de combat contra la *Luftwaffe* el 12 de juny de 1942. Volant a una alçada de tres mil metres i a 120 quilòmetres per hora, els seus avions eren difícils de detectar. Totes les missions eren nocturnes, i podien efectuar entre deu i quinze sortides en una nit. Sempre volaven en grups de tres: dos dels avions actuaven com a esquers i el tercer, després d'apagar el motor i planejar, era el que llançava les bombes sobre l'objectiu. Hitler va arribar a concedir una Creu de Ferro (la condecoració més alta de l'exèrcit alemany) per «bruixa» abatuda, i també es va crear un regiment de combat per contrarestar les ofensives d'aquesta divisió d'elit femenina.

El regiment perdria 32 pilots, inclosa la coronel Marina Raskova. Les restes de la qual van ser enterrades al Kremlin. Mentrestant, 23 pilots més, entre elles la llegendària **Nadezhda Popova**, van obtenir el títol d'Heroïna de la Unió Soviètica. Tot i això, les «bruixes» van ser excloses de la desfilada del Dia de la Victòria a Moscou i algunes, com **Polina Guelman**, **Irina Rakobolskaia**, **Raïsa Arònova** o **Lídia Litviak**, no van ser homenatjades.

LÍDIA LITVIAK, «LILY»

Va ser una pilot del 586è Regiment d'Aviació de Combat, que va tenir una participació rellevant en diverses batalles, com la de Stalingrad, d'aquí l'origen del sobrenom: la «Rosa Blanca de Stalingrad» o «Lliri Blanc». El nom de flor de la denominació es deu al fet que duia un lliri blanc pintat al fusellatge de l'avió, que va ser confós amb una rosa. Durant la seua carrera, a pesar de rebre diverses ferides, va aconseguir una dotzena de victòries. Va pilotar principalment el caça *LaGG-3*, un aparell amb unes limitacions que no van impedir que lluis una gran habilitat i valentia en el combat aeri. Les operacions no sols consistien en enfrontaments directes, sinó també en la protecció de combois i en la intercepció d'atacs aeris enemics. Però, en els combats, el risc augmentava perquè havia d'enfrontar-se a avions enemics amb majors prestacions com el *Messerschmitt* Bf 109. En la primera victòria en solitari va fer caure un d'aquests caces alemanys pilotat per un as amb 11 victòries i condecorat amb la Creu de Cavaller de la Creu de Ferro, el sergent **Erwin Maier**. Aquest va poder saltar en paracaigudes i seria capturat pels soviètics. Llavors, va demanar que el deixessin conèixer l'as que l'havia abatut. Quan li van presentar la Lídia, una noia menuda de 21 anys, va creure que els russos li prenien el pèl.

Malauradament, l'1 d'agost de 1943, després de 168 missions, va ser abatuda sobre el sector de Bessaràbia, durant la Batalla de Kursk. Li faltaven 17 dies per complir els 22 anys. El 1979, es van trobar les restes d'una pilot no identificada enterrada a la localitat de Dmitrievka, amb una ferida mortal al cap. Aquest lloc és molt a prop del punt on va

ser abatuda. El cos va ser desenterrat i examinat per forenses que van determinar que pertanyia a l'aviadora. El 6 de maig de 1990, el president de l'URSS, Mikhaïl Gorbatxov, la va condecorar amb l'Estel d'Or d'Heroïna de la Unió Soviètica, en qualitat de desapareguda en acció.

Lídia Vladimirovna Litviak i el seu Yak-1b, Núm. 23. Font: Arma Hobby News. Lloc web: <https://armahobbynews.pl/en/blog/2020/10/28/lidya-litvyaks-yak-1-and-yak-1b-fighters-70028/> [consulta: 2/02/2025].

PARTICIPACIÓ DE LA DONA A LES POTÈNCIES DE L'EIX

La participació de les dones als exèrcits alemany, italià i japonès va ser força diferent de la dels aliats i de la Unió Soviètica, en gran part per la ideologia dels règims nazi, feixista i imperialista, que promovien una visió tradicional de la dona com a mare i cuidadora. Tot i això, les dones van tenir un paper significatiu, principalment en funcions de suport, però també en activitats més directament relacionades amb l'esforç bèl·lic.

DONES AL BÀNDOL ALEMANY

Les dones alemanyes van jugar un paper essencial en el suport al règim nazi i a la *Wehrmacht*, però no se'ls permetia, a la majoria, participar en el combat directe.

Milers van servir com a auxiliars militars en comunicacions, logística (*Wehrmacht helferinnen*). Operaven telègrafs, radars o treballaven com a operadores de comunicacions. També realitzaven tasques administratives. Les destinades a la defensa antiaèria (*Flakhelferinnen*) eren entrenades per operar canons antiaeris, principalment en territori

alemany, però en alguns casos a prop del front.

L'Organització Nacional Socialista de Dones (*NS-Frauenschaft*) promovia el paper tradicional de la dona, però moltes de les seues membres van participar en activitats logístiques i d'ajuda social durant la guerra.

La Creu Roja Alemanya (*Deutsches Rotes Kreuz*) disposava d'infermeres de suport mèdic als hospitals militars. Algunes d'elles van treballar en condicions extremes al costat de les tropes al Front Oriental i en altres teatres d'operacions.

Milers de dones van servir com a guàrdies als camps de concentració (*Aufseherinnen*). Algunes van adquirir notorietat per la seua brutalitat, com **Ilse Koch** o **Irma Grese**. Aquestes formaven part de les SS i es consideraven peces clau en el sistema repressiu nazi. En els últims mesos de la guerra, amb la caiguda del Front Oriental i el col·lapse del règim nazi, moltes dones van ser reclutades com a auxiliars o part de les milícies populars (*Volkssturm*), tot i que majoritàriament en funcions de suport.

DONES AL BÀNDOL ITALIA

En el cas d'Itàlia, el paper femení també estava determinat pel model tradicional. Tot i això, amb el progrés de la guerra i l'augment de les necessitats militars, els dones adquirien més protagonisme des dels serveis mèdics, de comunicacions i, fins i tot, duent a terme accions de combat directe.

La *Sezione Femminile dei Fasci di Combattimento*, la secció femenina del Partit Nacional Feixista, estava encarregada de tasques de propaganda i mobilització per a la guerra, principalment des de la rereguarda. Com en els casos anteriors, moltes dones van treballar com a infermeres, tant al front com en hospitals de campanya.

Després de l'armistici de Cassibile, el 1943, i la partició d'Itàlia entre la República Social Italiana (RSI, proalemanya), al nord, i el Regne d'Itàlia, al sud (alliberat pels aliats), les dones van jugar un paper divers. Mentre que a la RSI van continuar col·laborant amb les forces feixistes en tasques administratives, logístiques i de suport a les tropes alemanyes; milers es van unir als partisans que lluitaven contra nazis i feixistes. Aquestes van jugar un rol destacat com a combatents, exploradores i missatgeres.

DONES AL BÀNDOL JAPONÈS

El paper de la dona a l'Exèrcit Imperial Japonès també es va relegar principalment a tasques auxiliars, mèdiques i propagandístiques.

Milers de dones van servir com a infermeres militars en hospitals de campanya i a la rereguarda, sobretot en organitzacions com la Societat de la Creu Roja Japonesa. Algunes d'elles van ser enviades a les zones de combat, on moltes van morir en bombardejos o execucions a mans dels aliats.

A mesura que avançava la guerra i augmentaven les pèrdues de soldats, el govern nipó va mobilitzar més dones per a la indústria de guerra. Tot i que no eren oficialment part de l'exèrcit, el seu paper va ser essencial per mantenir l'esforç bèl·lic. L'any 1943, es va crear el Cos de Voluntariat Femení (*Joshi Teishintai*) per donar suport a l'exèrcit, però

en realitat aquestes dones feien tasques domèstiques, administratives i de logística. No tenien un estatus militar formal i no se'ls permetia participar en el combat. Tot i que no van existir esquadrons femenins kamikaze oficials, algunes joves voluntàries es van oferir per missions suïcides, però en la majoria dels casos van ser rebutjades. Només cap al final de la guerra, davant la imminent invasió aliada, el govern va preparar un esborrany de mobilització femenina. Però, aquest extrem no es va arribar a aplicar, ja que, abans l'imperi es va rendir.

Un dels episodis més lamentables de la participació femenina en l'exèrcit japonès va ser el sistema de «dones de consol» (*ianfu*). Milers de dones de territoris ocupats (sobretot de Corea, Xina i del Sud-est asiàtic) van ser forçades a treballar en prostíbuls militars per als soldats japonesos.

ANNEX 5

REPORTERES DE GUERRA

Valent-se d'habilitats professionals i d'una sensibilitat exquisida, van documentar moments transcendentals de la Segona Guerra Mundial. Cada una d'elles va deixar un llegat important, no només en el fotoperiodisme i la crònica bèl·lica, sinó també en la lluita per la igualtat de gènere en professions tradicionalment masculines.

MARGARET BOURKE-WHITE

Margaret Bourke-White, una de les fotògrafes més importants de la història. Font: La Voz de Galicia. Lloc web: <https://www.lavozdegalicia.es/xlsemanal/personajes/margaret-bourke-white-fotografa-siglo-xx.html> [consulta: 2/02/2025].

Fotògrafa de renom, va ser la primera dona corresponent de guerra acreditada per l'exèrcit nord-americà i una de les primeres dones fotoperiodistes per a la revista *Life*. Es va convertir en la primera estrangera a fotografiar la Unió Soviètica. Una experiència que va plasmar al seu llibre *Eyes of Russia* (1931). El 1941, va cobrir la invasió alemanya de la Unió Soviètica. Margaret va continuar treballant, aquesta vegada com a fotògrafa acreditada per les Forces Aèries Americanes, amb les quals va volar en missions de combat a fi de cobrir diverses campanyes militars, com les invasions d'Itàlia i Alemanya.

Amb el final de la Segona Guerra Mundial, va tornar a Europa amb el general Patton per fotografiar els horrors de l'Alemanya nazi. Va ser testimoni de la barbàrie comesa al camp de concentració de Buchenwald, que va plasmar al llibre *Dear Fatherland, Rest Quietly* (1946). Coneguda pel seu estil innovador, va destacar també en la cobertura de conflictes i temes socials fora d'Europa, com la partició de l'Índia. Res no semblava frenar aquesta viatgera i

fotoperiodista incansable, fins que, el 1956, els primers símptomes del Parkinson van iniciar un lent però inexorable avenç, que acabaria amb ella el 27 d'agost del 1971, als 67 anys.

ELIZABETH LEE MILLER

Autoretrat icònic de Lee Miller a l'apartament de Hitler el 1945. Una barreja extraordinària de sensualitat i horror. Font: New Yorker. Lloc web: <https://www.newyorker.com/culture/photo-booth/when-lee-miller-took-a-bath-in-hitlers-tub> [consulta: 2/02/2025].

Abans de ser reportera, exercia com a model i fotògrafa d'art. La revista *Vogue* li va permetre cobrir la Segona Guerra Mundial a Europa. Però, va estar a punt de perdre la feina a causa d'un arrest temporal que va patir per saltar-se les normes durant l'alliberament de Saint-Maloù. De fet, les úniques fotografies d'aquell esdeveniment són les seues, ja que cap altre fotògraf no va poder acompanyar les tropes. A continuació, va cobrir moments clau, com el desembarcament de Normandia. A partir de llavors va començar un periple per una Europa devastada en companyia del seu amic, el també fotògraf, David E. Scherman, corresponsal de la revista *Life*. Junts es van convertir en alguns dels primers fotoperiodistes a entrar al París alliberat o en donar testimoni gràfic de l'alliberament d'altres ciutats com Rennes. I és que, des de la seua arribada a França, Miller es va unir a les tropes aliades, a la primera línia de combat, i va avançar amb aquestes cap a Alemanya, cosa que li va permetre ser una de les primeres persones a relatar els horrors dels camps d'extermini de Dachau i Buchenwald. De fet, va aconseguir que la revista *Vogue* es fes ressò de les atrocitats comeses en un reportatge titulat *Believe It, Lee Miller cables from Germany* ('Creieu-vos-ho, Lee Miller informa des d'Alemanya').

La que probablement s'ha convertit en una de les seues fotografies més famoses la va aconseguir colant-se a l'apartament del mateix Hitler a Munic, poc després de la caiguda del règim nazi. Es tracta d'un autoretrat d'ella mateixa nua, dins la banyera del dictador. Segons va explicar ella mateixa, va dormir al seu llit i va decidir banyar-se per desprendre's de la pols i el fang del camp de Dachau. Miller no ho sabia, però aquell mateix dia, mentre Scherman li feia la fotografia, Hitler es volava el cap al seu búnquer de Berlín.

Per un motiu o per un altre, va caure en l'alcoholisme. Aquesta addicció li impediria treballar com a periodista i es dedicaria al món de la cuina. Per desgràcia, el seu fill, Anthony, no va descobrir el passat de la seua mare fins després que ella morís, el 1977, a causa d'un càncer de pulmó, als 70 anys. Actualment, s'ha convertit en un dels autors que reivindica la importància de la figura de Lee Miller en la història, una pionera que va ser completament oblidada fins al punt de perdre el seu nom, ja que *The New York Times* quan es va fer ressò de la seua mort, únicament, la va anomenar com a Lady Penrose, és a dir, amb el cognom del seu exmarit⁵⁸.

MARTHA GELLHORN

Martha Gellhorn i Ernest Hemingway amb oficials militars xinesos no identificats (Chungking, Xina, 1941. Font: Wikipèdia).

Periodista i escriptora, va ser una de les corresponents més destacades del seu temps. Va treballar per a diverses publicacions, com *Collier's Weekly*.

Va cobrir el desembarcament de Normandia de manera clandestina, colant-se en un vaixell hospital disfressada d'infermera perquè les autoritats li havien denegat l'acreditació oficial. Va informar des de teatres d'operacions diversos: Europa, el Pacífic i, a la postguerra, des d'Àsia. Amb una gran sensibilitat i compromís, va fer visibles les persones afectades pels conflictes bèl·lics, tant soldats com civils.

Gellhorn va estar casada amb Ernest Hemingway, però llur relació va ser complicada i no va ser determinant per a ella. Els dos es van conèixer el 1936 durant la Guerra Civil Espanyola, on tots dos treballaven com a corresponents de guerra. Es van casar el 1940, però el matrimoni només va durar cinc anys. Ambdós compartien la passió pel periodisme i les històries de guerra, però també tenien personalitats fortes que sovint xocaven. Hemingway volia que Gellhorn assumís un rol més tradicional com a esposa i es quedés a casa, mentre que ella prioritzava la seua independència i una carrera professional. Gellhorn va afirmar: «No vull ser una nota a peu de pàgina de la vida de ningú.» Després del

3. Font: Alcántara, I.; Botí, J. J.; Saéz, «Lee Miller, la mujer que se bañó y durmió en la casa de Hitler». *National Geographic. Historia*. Lloc web: https://historia.nationalgeographic.com.es/a/lee-miller-mujer-que-se-bano-y-durmio-casa-hitler_16117 [consulta: 23/01/2025].

divorci, va treballar arreu del món durant més de mig segle. Als 80 anys, encara informava sobre la invasió nord-americana a Panamà. Actualment, és reconeguda com una de les corresponsals de guerra més importants del segle xx.

